

فقر منابع شیعه‌شناسانه در غرب تأثیر جدی بر تصویر آن‌ها از اسلام دارد

تاکنون آشنایی غربی‌ها با جهان اسلام عمدتاً از طریق فضای فکری اهل تسنن بوده است و هرچند در دو سه دهه اخیر و به‌ویژه پس از پیروزی انقلاب اسلامی، مطالعات شیعه‌شناسی جدی شده اما فقر منابع شیعه‌شناسانه تأثیر جدی در پژوهش‌های آنان و تصویر آنان از اسلام می‌گذارد.

تاکنون آشنایی غربی‌ها با جهان اسلام عمدتاً از طریق فضای فکری اهل تسنن بوده است و هرچند در دو سه دهه اخیر و به‌ویژه پس از پیروزی انقلاب اسلامی، مطالعات شیعه‌شناسی جدی شده اما فقر منابع شیعه‌شناسانه تأثیر جدی در پژوهش‌های آنان و تصویر آنان از اسلام می‌گذارد.

حجت‌الاسلام و المسلمین ذبیح‌الله نعیمیان، عضو هیئت علمی پژوهشگاه اندیشه سیاسی اسلام (وابسته به دبیرخانه مجلس خبرگان) در گفت‌وگو با خبرگزاری قرآنی ایران (ایکنا) به بیان سخنانی درباره سیر تاریخی مواجهه تمدن غرب با دنیای اسلام و آسیب‌شناسی مطالعات اسلام‌شناسی در غرب پرداخت. بخش پیشین این گفت‌وگو را اینجا بخوانید!

نگاه ژورنالیستی و تأمین نیاز مخاطبان رسانه‌ها؛ از عوامل نگاه سطحی غربیان به اسلام

وی در بخشی از این گفت‌وگو با اشاره موانع فهم غربیان در شناخت آموزه‌های اسلامی، گفت: یکی از نکاتی که در این زمینه حائز اهمیت است این است که نگاه ژورنالیستی و سیاسی غرب ایجاد کرده که برای تغذیه و تأمین نیاز گسترده مخاطبان رسانه‌های توسعه‌ای جدید، از کسانی بهره‌مند شوند که چندان با زبان، فرهنگ، متون و دانش‌های اسلامی و تجربه‌های تمدنی اسلامی آشنایی ندارند و بدون آشنایی جدی و تنها با تکیه بر ترجمه‌های ناقص و سطحی، تلاش می‌کنند تا به تغذیه فکری جامعه غرب درباره مسائل اسلامی بپردازند.

در فضای کنونی علوم انسانی، توسعه و تعمیم نابجای کاربردهای این علوم به صورت غیرعمیق و صرفاً سطحی، در خدمت دانش‌های انسانی دیگر و از جمله مطالعات اسلام‌شناسانه، می‌تواند به بدفهمی‌ها و تحلیل‌های کج‌اندیشه‌ای نسبت به اسلام و تمدن و آموزه‌های اسلامی منجر شود

نعیمیان ادامه داد: این مورد به همراه عدم مواجهه مستقیم دانش‌آموختگان علوم انسانی در غرب با آموزه‌ها و متون اسلامی باعث شده است که نسل جدید که دیگر از شرق‌شناسی به صورت جدی بویی نبرده‌اند، تلاش کنند تا بر تجربه‌های پیشین شرق‌شناسان تکیه کنند. در واقع بسیاری از تأملات و نوع نگاه‌ها و آموزه‌هایی که آنان در تحلیل‌های خود مورد استفاده قرار می‌دهند، بازتکرار همان ایده‌های شرق‌شناسانی است که چندان در محک تأملات انتقادی قرار نگرفته تا پخته‌تر شود.

عضو شورای پژوهشی گروه مطالعات اسلام و غرب پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی اضافه کرد: از همین روی، بسیاری از منابع پیشین در نیاز فعلی بازخوانی می‌شوند و بسیاری از مطالب ناپخته و بلکه تحریف‌یافته آن‌ها در سطح رسانه‌ها و بلکه در سطح نشریات و کتب به اصطلاح علمی مورد استفاده قرار می‌گیرند.

سوءفهم پژوهشگران و نویسندگان مسلمان حاضر در مؤسسات غربی از آموزه‌ها و مفاهیم اسلامی

وی با اشاره به این مطلب که بسیاری از افراد حاضر در نشریات و محافل پژوهشی دانشگاهی و غیردانشگاهی غربی که به مطالعات اسلامی مشغولند، مسلمان هستند، عنوان کرد: متأسفانه این افراد در بستر مناسبی با مفاهیم و آموزه‌های اسلامی آشنا نشده‌اند و عمدتاً غرب‌باورانی هستند که در کشورهای غیراسلامی غربی آموزش دیده‌اند. این گونه از افراد تنها نامی از اسلام با خود دارند، اما با آموزه‌های اصیل اسلامی آشنا نیستند و همینان هستند که در خدمت بدفهمی‌های شبه‌تحلیلی در فضای غرب کنونی قرار گرفته‌اند و در همه زمینه‌ها می‌کوشند تا به ارائه تحلیل و پژوهش بپردازند.

فقر منابع شیعه‌شناسانه در غرب تأثیر جدی در تصویر غربیان از اسلام دارد

نعیمیان همچنین خاطرنشان کرد: تاکنون آشنایی غربیان با جهان اسلام عمدتاً از طریق فضای فکری اهل تسنن بوده است و آنان چندان با آموزه‌های تشیع آشنا نبوده‌اند و جز افراد معدودی که در برخی از ابعاد در فضای شرق‌شناسی به تحلیل و مطالعه اسلام، تاریخ اسلام و آموزه‌ها و تمدن اسلامی پرداخته‌اند، مطالعات جدی چندان در حوزه تشیع وجود نداشته است.

بسیاری از تأملات و نوع نگاه‌ها و آموزه‌هایی که آنان در تحلیل‌های خود مورد استفاده قرار می‌دهند، بازتکرار همان ایده‌های شرق‌شناسی است که چندان در محک تأملات انتقادی قرار نگرفته تا پخته‌تر شود

این محقق و پژوهشگر افزود: هرچند در دو سه دهه اخیر و به‌ویژه پس از پیروزی انقلاب اسلامی، مطالعات شیعه‌شناسی جدی شده است، اما از آنجا که تجربه شیعه‌شناسی بیشتر چندان جدی نبوده، تجربیات جدید نیازمند دقت‌های بسیار بیشتری است و از همین روی، مشاهده می‌کنیم که فقر منابع شیعه‌شناسانه در غرب جدی است و به هر حال، این امر تأثیر جدی در پژوهش‌های آنان و تصویر آنان از اسلام می‌گذارد.

تأمین منابع سطحی برای اسلام‌شناسی غربیان توسط افراد سطحی‌نگر از داخل جوامع اسلامی

عضو پژوهشگاه اندیشه سیاسی اسلام همچنین با اشاره به گروهی از کسانی که در داخل کشورهای اسلامی به مطالعات اسلام‌شناسانه مشغولند، بیان کرد: بخشی از مطالعات اسلام‌شناسانه در فضای جوامع اسلامی، توسط کسانی انجام می‌گیرد که در خارج از مرزهای کشورهای اسلامی تعلیم دیده‌اند، اما تعامل قوی با اندیشمندان اسلامی پیدا نکرده‌اند و صرفاً با نگاه سطحی به این مباحث می‌پردازند.

وی افزود: در واقع بخشی از منابع غربیان برای بازخوانی اسلام همین منابعی است که این افراد سطحی‌نگر در داخل کشورهای اسلامی ارائه می‌دهند و این امر مقتضی آن است که غربیان از تعالیم اسلامی به صورت عمیق اطلاع پیدا نکنند. بنابراین بخشی از مشکلات برای فهم اسلام و تمدن اسلامی از داخل مرزهای اسلامی، برای آنها به ارمغان برده می‌شود.

تعمیم نابجای کاربردهای علوم انسانی در حوزه مطالعات اسلامی؛ از عوامل بدفهمی آموزه‌های اسلامی

نعیمیان با اشاره به موانع و بدفهمی‌های ناشی از تأملات روش‌شناسانه، گفت: به‌ویژه در فضای کنونی علوم انسانی، توسعه و تعمیم نابجای کاربردهای این علوم به صورت غیرعمیق و صرفاً سطحی، در خدمت دانش‌های انسانی دیگر و از جمله مطالعات اسلام‌شناسانه، می‌تواند به بدفهمی‌ها و تحلیل‌های کج‌اندیشه‌ای نسبت به اسلام و تمدن و آموزه‌های اسلامی منجر شود.